

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog prijevoda dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Agent of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier cette traduction a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

PRESUDA BUTKEVICIUS PROTIV LITVE (zahtjev br. 48297/99)

...

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 5. STAVKA 1. KONVENCIJE

33. Podnositelj zahtjeva je prigovorio da od 30. studenoga 1997. godine do 8. prosinca 1997. godine i od 31. prosinca 1997. godine do 8. siječnja 1998. godine nije postojala sudska odluka kojom bi bio određen njegov pritvor u istražnom zatvoru, protivno članku 5. stavku 1. Konvencije, koji u svojim mjerodavnim dijelovima glasi kako slijedi:

"1. Svatko ima pravo na slobodu i na osobnu sigurnost. Nitko se ne smije lišiti slobode, osim u sljedećim slučajevima i u postupku propisanom zakonom: ...

(c) ako je zakonito uhićen ili pritvoren radi dovođenja nadležnoj sudbenoj vlasti kad postoji osnovana sumnja da je počinio kazneno djelo ili kad je razumno vjerovati da je to nužno radi sprečavanja izvršenja kaznenog djela ili bijega nakon njegova počinjenja..."

34. Vlada je izjavila da je pritvor podnositelja zahtjeva u navedenim razdobljima bio opravdan sumnjom da je počinio kazneno djelo, imao pristup spisima predmeta prema prijašnjem članku 226. stavku 6. Zakonika o kaznenom postupku i činjenicom da je predmet prosljeđen raspravnom sudu.

35. Podnositelj zahtjeva je tvrdio da okolnosti koje je navela Vlada nisu mogle nadomjestiti valjanu odluku o pritvoru za navedena razdoblja.

36. Sud podsjeća da izrazi "zakonit" i "u postupku propisanom zakonom" u članku 5. stavku 1. Konvencije u biti povratno upućuju na nacionalna zakonodavstva i izriču obvezu poštivanja njihovih materijalnih i procesnih pravila. Međutim, "zakonitost" pritvora prema domaćem pravu nije uvijek odlučujući čimbenik. Sud nadalje mora biti uvjeren da je pritvor u razmatranom razdoblju sukladan svrsi članka 5. stavka 1. Konvencije, a to je spriječiti proizvoljno odlučivanje o lišavanju slobode. Sud nadalje mora utvrditi je li domaće pravo samo po sebi u skladu s Konvencijom, uključujući osnovna načela koja su u njemu izrečena ili se podrazumijevaju (*Ječius protiv Litve*, br. 34578/97, stavak 56., ECHR 2000-IX).

37. U predmetu *Ječius* Sud je našao da pristup spisima predmeta prema prijašnjem članku 226. stavku 6. Zakonika o kaznenom postupku ili sama činjenica da je predmet proslijeđen sudu ne predstavlja "zakonitu" osnovu za pritvor u istražnom zatvoru u smislu članka 5. stavka 1. Konvencije te da ti razlozi nisu mogli produžiti ili nadomjestiti valjanu odluku o pritvoru zahtijevanu domaćim pravom (*loc. cit.*, stavci 57.-64.).

38. Sud primjećuje da od 30. studenoga do 8. prosinca 1997. godine i od 31. prosinca 1997. godine do 8. siječnja 1998. godine sudac nije donio nikakvu odluku o određivanju pritvora podnositelja zahtjeva prema člancima 10. i 104. stavku 1. Zakonika o kaznenom postupku niti je postojala neka druga "zakonita" osnova za pritvor podnositelja zahtjeva prema članku 5. (vidi, *mutatis mutandis*, *ibid.*).

39. Prema tome došlo je do povrede članka 5. stavka 1. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 5. STAVKA 4. KONVENCIJE

40. Podnositelj zahtjeva tvrdi da nije mogao pokrenuti sudski postupak za osporavanje zakonitosti pritvora, što da čini povredu članka 5. stavka 4. Konvencije koji propisuje kako slijedi:

"Svatko tko je lišen slobode uhićenjem ili pritvaranjem ima pravo pokrenuti sudski postupak u kojem će se brzo odlučiti o zakonitosti njegova pritvaranja ili o njegovu puštanju na slobodu ako je pritvaranje bilo nezakonito."

41. Vlada je tvrdila da je domaće pravo podnositelju zahtjeva pružilo dovoljno mogućnosti da ospori zakonitost svog pritvora, osobito da podnese zahtjeve za puštanje koje su sudovi mogli preispitati. Nadalje, raspravni sud je u mnogo navrata na vlastitu inicijativu potvrdio opravdanost pritvaranja podnositelja zahtjeva, a i prizivni sud je ispitivao navode podnositelja zahtjeva o protuzakonitosti njegova pritvora sadržane u žalbi protiv presude, pružajući mu time jamstva iz članka 5. stavka 4. Konvencije.

42. Podnositelj zahtjeva je tvrdio kako je nepostojanje mogućnosti osporavanja zakonitosti njegovog pritvora zbog zakonske zabrane prema ranije važećem članku 372. stavku 4. Zakonika o kaznenom postupku povrijedilo njegova prava zajamčena ovom odredbom Konvencije.

43. Sud podsjeća da članak 5. stavak 4. Konvencije daje pravo uhićenim ili pritvorenim osobama na preispitivanje procesnih i materijalnih uvjeta njihova lišavanja slobode koji su, u smislu Konvencije, presudni za "zakonitost". To znači da nadležni sud mora ispitati ne samo poštivanje procesnih pretpostavki domaćeg prava, već i opravdanost sumnje koja opravdava uhićenje te legitimnost svrhe koja se ostvaruje uhićenjem i pritvorom koji slijedi. Članak 5. stavak 4. ne jamči pravo, kao takvo, na žalbu protiv odluke kojom se određuje ili produžuje pritvor, već da intervencija sudbenog tijela na barem jednoj instanci mora biti u skladu s jamstvima iz članka 5. stavka 4. (vidi naprijed navedeni predmet *Ječius*, stavak 100.).

44. Na osnovu činjeničnog stanja ovog predmeta Sud opaža kako domaći sudovi u svojim odlukama kojima potvrđuju pritvor podnositelja zahtjeva ili odbacuju njegove zahtjeve za puštanjem nisu dali nikakav odgovor na njegove brojne prigovore o nezakonitosti njegovog pritvaranja od 30. studenoga do 8. prosinca 1997. godine i od 31. prosinca 1997. godine do 8. siječnja 1998. godine (vidi stavke 12.-16. i 33.-39. ove presude). Dakle, nije bilo odgovarajućeg sudskog odgovora na prigovore podnositelja zahtjeva kako to traži članak 5. stavak 4. (vidi, *mutatis mutandis*, naprijed navedeni predmet *Ječius*, stavak 101.).

45. Iz toga slijedi da je došlo do povrede članka 5. stavka 4. Konvencije.

III. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 2. KONVENCIJE

46. Podnositelj zahtjeva je prigovorio da su izjave državnog odvjetnika objavljene u novinama 14. i 16. kolovoza 1997. godine i izjave predsjednika Seimasa (parlamenta) objavljene 15. i 20. kolovoza 1997. godine, te 6. listopada 1998. godine (vidi stavke 26.-30. ove presude) povrijedile odredbu članka 6. stavka 2. Konvencije, koja glasi kako slijedi:

"Svatko optužen za kazneno djelo smatrat će se nevinim sve dok mu se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom."

47. Vlada je tvrdila da sporne izjave nisu povrijedile presumpciju nevinosti. Prema tvrdnjama Vlade, mora se uzeti u obzir kontekst u kojem su dane izjave, i to činjenica da je podnositelj zahtjeva bio uhićen za vrijeme počinjenja kaznenog djela i dostatnost dokaza koji mogu opravdati skidanje zastupničkog imuniteta podnositelju zahtjeva i pokretanje kaznenog postupka. Sporne izjave se moraju tumačiti kao objašnjenje za javnost o potrebi da se pokrene kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva, a ne kao njegovo proglašenje krivim za kazneno djelo. Nadalje, izjava predsjednika Seimasa od 6. listopada 1998. godine u kojoj o podnositelju zahtjeva govori kao o primatelju mita nije povrijedila presumpciju nevinosti jer on nije bio optužen za kazneno djelo primanja mita.

48. Podnositelj zahtjeva je osporio navode Vlade, tvrdeći kako su dotične izjave povrijedile presumpciju nevinosti. Primijetio je da je Vlada prihvatila ispravnost spornih izjava koje su

prerasle u izjave o njegovoj krivnji za kaznena djela i za koja je bio i za koja nije bio optužen. Prema mišljenju podnositelja zahtjeva, formulacije tih izjava ne mogu se opravdati potrebom obavješćivanja javnosti o vjerojatnim kaznenim postupcima ili o kaznenim postupcima u tijeku.

49. Sud podsjeća da je presumpcija nevinosti, ugrađena u članak 6. stavak 2. Konvencije, jedna od sastavnih dijelova poštenog suđenja za kazneno djelo, zajamčenog člankom 6. stavkom 1. Ona će biti prekršena ukoliko izjava javnog dužnosnika koja se tiče osobe optužene za kazneno djelo odražava mišljenje da je kriv prije nego što mu to bude dokazano u skladu sa zakonom. Dovoljno je, čak i u nedostatku bilo kakvog formalnog nalaza, određeno obrazloženje koje sugerira da dužnosnik smatra optuženog krivim. Štoviše, presumpcija nevinosti može biti prekršena ne samo od strane suca ili suda već i od strane drugih javnih vlasti (*Daktaras protiv Litve*, br. 42095/98, stavci 41.-42., ECHR 2000-X). U gore navedenom predmetu *Daktaras* Sud je naglasio važnost odabira riječi javnih dužnosnika u svojim izjavama prije nego što je protiv osobe proveden sudski postupak i ona proglašena krivom za kazneno djelo. Međutim, predstavlja li izjava javnog dužnosnika povredu presumpcije nevinosti mora biti utvrđeno u kontekstu osobitih okolnosti u kojima je sporna izjava dana (ibid.).

50. Sud primjećuje da su u ovom slučaju sporne izjave od strane Glavnog državnog odvjetnika i predsjednika Seimasa dane u kontekstu neovisnom od samih kaznenih postupaka, tj. davanjem intervjua državnim novinama.

Sud prihvaća da je to što je podnositelj zahtjeva bio važna politička osoba u vrijeme navodnog kaznenog djela zahtijevalo od najviših državnih dužnosnika, uključujući Glavnog državnog odvjetnika i predsjednika Seimasa, da obavještavaju javnost o navodnom kaznenom djelu i kasnijem kaznenom postupku. Međutim, Sud se ne može složiti s tvrdnjom Vlade da ove okolnosti mogu opravdati bilo kakvu upotrebu riječi odabranih od dužnosnika u svojim intervjuima danim u domaćem tisku.

51. Nadalje, dotične izjave dane su samo nekoliko dana nakon uhićenja podnositelja zahtjeva, izuzev jedne sporne izjave predsjednika Seimasa koja je dana više od godinu dana kasnije (vidi stavak 30. ove presude). Međutim, bilo je posebno važno u tom početnom stadiju, čak i prije pokretanja kaznenog postupka protiv podnositelja zahtjeva, ne iznositi javno bilo kakve tvrdnje koje bi se mogle protumačiti kao potvrda krivnje podnositelja zahtjeva po mišljenju određenih važnih javnih dužnosnika.

52. Podnositelj zahtjeva se poziva na dvije izjave Glavnog državnog odvjetnika, prvu danu na dan kada je zatražena dozvola g. Seimasa da se pokrene kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva, u kojoj je Glavni državni odvjetnik potvrdio da ima "dovoljno čvrstih dokaza krivnje" podnositelja zahtjeva, i drugu, danu dva dana kasnije, kad je ocijenio radnju podnositelja zahtjeva kao "kazneno djelo pokušaja prijevare". Iako izjave, naročito u svezi s krivnjom podnositelja zahtjeva, daju određene razloge za zabrinutost, Sud prihvaća da se mogu protumačiti kao ništa više nego ocjena Glavnog državnog odvjetnika da postoji dovoljno dokaza u prilog utvrđivanja krivnje od strane suda, koji na taj način opravdava zahtjev g. Seimasa za dozvolu pokretanja kaznenog postupka.

53. Više zabrinjavaju izjave koje je dao predsjednik Seimas, tj. da ne sumnja da je podnositelj zahtjeva primio mito, da je uzeo novac "pritom obećavajući protuzakonite usluge", i da je "primatelj mita". U tom pogledu Sud je naročito uzeo u obzir činjenicu da je g. Seimas podnositelju zahtjeva ukinuo zastupnički imunitet kako bi omogućio pokretanje kaznenog postupka protiv njega.

Sud se ne slaže s Vladom da su sva Predsjednikova spominjanja "podmićivanja" nebitna za ovaj zahtjev. Neosporno je da su činjenice kaznenog djela počinjenog od strane podnositelja zahtjeva, iako na kraju okvalificirane od strane državnog odvjetništva i sudova kao pokušaj prijevare, često bile interpretirane od strane medija i javnog mnijenja prije donošenja presude podnositelju zahtjeva kao "podmićivanje" (vidi, npr. stavak 30. ove presude). Vlada nije tvrdila da predsjednik Seimas, izjavljujući da je podnositelj zahtjeva "primatelj mita", nije mislio na dotični kazneni postupak. Prema mišljenju Suda, ova se primjedba može shvatiti kao potvrda stajališta Predsjednika da je podnositelj zahtjeva počinio kaznena djela za koja je optužen.

Iako su sporne opaske predsjednika Seimasa u svakom slučaju bile kratke i dane u odvojenim prigodama, one su po mišljenju Suda predstavljale izjave javnog dužnosnika o krivnji podnositelja zahtjeva, što je poslužilo potaknuti javnost da povjeruje u njegovu krivnju i prejudiciralo ocjenu nadležne sudbene vlasti o činjenicama.

54. Prema tome došlo je do povrede članka 6. stavka 2. Konvencije.

...